

Referenties

- CARTUYVELS, Y. & HEBBERECHT, P. (2002). The Belgian federal security and crime prevention policy in the 1990's. In P. HEBBERECHT & D. DUPREZ (eds.). *The prevention and security policies in Europe* (pp. 15-49). Brussel: Universitaire Pers.
- COPS, D. (2009). Onveiligheidsgevoelens van jongeren onderzocht. In N. VETTENBURG, J. DEKLERCK & J. SIONGERS (eds.). *Jongeren binnenstebuiten* (pp. 77-103). Leuven: Acco.
- PLEYSIER, S. (2009). *'Angst voor criminaliteit' onderzocht. De brede schemerzone tussen alledaagse realiteit en irrationeel fantoom*. Proefschrift tot het verkrijgen van de graad van doctor in de Criminologische Wetenschappen. Afdeling Strafrecht en Criminologie, Faculteit Rechtsgeleerdheid, K.U.Leuven.
- SMITS, W. (2004). *Maatschappelijke participatie van jongeren. Beweging in de vrijetijds-, sociale en culturele ruimte*. Onuitgegeven onderzoeksrapport, VUB, onderzoeksgroep TOR.

'UIT DE SCHADUW VAN DE DADER', EEN GESPREKSGROEP VOOR SLACHTOFFERS VAN MISDRIJVEN

Inleiding

Slachtoffers van misdrijven blijven vaak achter met heel wat vragen en emoties rond hun slachtofferervaring én rond de dader. Hoe ze omgaan met deze vragen en gevoelens, speelt een belangrijke rol in de verwerking van het gebeuren.

Niet elk slachtoffer vindt zijn weg in het bestaande herstel- en hulpverleningsaanbod. Dit maakt dat deze slachtoffers onvoldoende de kans krijgen om enerzijds te kunnen werken rond hun beleving en verwerking van de feiten, en anderzijds stil te staan bij ouderschap en de eigen dader. Is er bijgevolg geen nood aan een aanbod dat op een andere manier herstelgericht tracht te werken met slachtoffers en van daaruit de verbinding tracht te maken tussen slachtoffers en daders? Deze bijdrage beschrijft een nieuwe manier van werken met slachtoffers van misdrijven, m.n. de gespreksgroep 'Uit de schaduw van de dader', als mogelijk ontbrekend stukje van de herstel- en hulpverleningspuzzel.

Dit groepsaanbod is het resultaat van een samenwerkingsverband tussen Slachtoffer in Beeld (Steunpunt Algemeen Welzijnswerk), CAW Sonar (dienst Slachtofferhulp Limburg), de (vroegere) herstelconsulent (FOD Justitie) en de beleidsmedewerker (Vlaamse Overheid) van de gevangenis van Hasselt. Met financiële middelen van het Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen en van de Vlaamse Overheid werden in 2008 - 2009 in Hasselt drie gespreksgroepen begeleid waaraan in totaal vijftien mensen hebben deelgenomen.

1. De doelgroep, de werkwijze, de inhoud

Elk rechtstreeks slachtoffer, na(ast)bestaande of getuige van een misdrijf, met al dan niet een bekende of veroordeelde dader kan zich aandienen voor de gespreksgroep 'Uit de schaduw van de dader'.

Via een methodisch en gestructureerd programma wordt er per groep van vier tot zes slachtoffers gewerkt. De voorkeur voor deze groepsbenedering is een bewuste keuze. De weg die mensen samen in groep afleggen, versterkt het individuele proces dat zij doormaken, wat hun kansen op vooruitgang vergroot.

De gespreksgroep is geen loutere praat- of zelfhulpgroep, maar biedt bepaalde thema's aan waar rond op een interactieve, creatieve en ervaringsgerichte manier gewerkt wordt. Hierbij ligt de klemtoon op de eigen ontwikkeling vanuit de krachten van elke deelnemer. Deze vooraf opgestelde thema's worden volgens een bepaalde fasering, gebaseerd op het individuele- en groepsproces, bespreekbaar gemaakt. In een eerste fase van de gespreksgroep staat kennismaking centraal, vervolgens wordt stilgestaan bij ieders beleving en verwerking van de feiten waarna verder gewerkt wordt rond ouderschap en de gedeelde kijk op straffen en het gevangeniswezen. In een laatste fase wordt ieders beeld van de eigen dader bespreekbaar gemaakt, zowel de waargenomen evolutie hierin sinds de feiten als hun verwachtingen en noden hierrond naar de toekomst toe.

2. Herstelgericht werken met slachtoffers

‘Uit de schaduw van de dader’ werkt vanuit het herstelgerichte gedachtegoed. Vertrekkende vanuit de erkenning van de schade die het delict veroorzaakt aan het slachtoffer en het zoeken naar manieren voor herstel ervan wordt er gedurende de gespreksgroep een wisselwerking tussen het slachtoffer, de dader en de samenleving in beweging gezet.

Ten eerste komt de relatie slachtoffer – dader in dit project duidelijk naar voren. ‘Uit de schaduw van de dader’ biedt slachtoffers de kans om stil te staan bij het beeld van hun eigen dader en begeleidt slachtoffers in het een plaats geven van deze dader in hun leven. Door de daderdimensie bespreekbaar te stellen wordt hun verwerkingsproces ondersteund. Als onderdeel van de gespreksgroep wordt slachtoffers tevens de kans geboden kennis te maken met de gevangenis en een gesprek aan te gaan met twee gedetineerden (die niet verbonden zijn aan de misdrijven van de deelnemers). De communicatie rond de betekenis van het misdrijf draagt voor beide partijen bij tot een meer realistische, genuanceerde wederzijdse beeldvorming en werkt verbindend.

Ten tweede komt ook de relatie dader – samenleving in dit project tot uiting. Door een gesprek aan te gaan met slachtoffers maken daders aan de samenleving kenbaar dat ze de schade van hun misdrijf erkennen en hun verantwoordelijkheid wensen op te nemen. Het geeft hen de gelegenheid aan slachtoffers hun verhaal te doen en hun spijt uit te drukken.

Ten derde komt tevens de relatie slachtoffer – samenleving aan bod. Tijdens een brede bekendmakingcampagne (o.m. via de media) om slachtoffers naar ‘Uit de schaduw van de dader’ toe te leiden, pogen we ook de ruimere samenleving te sensibiliseren, zowel het brede publiek, de omgeving van slachtoffers als mogelijke toeleiders. Dit aanbod brengt tevens de slachtofferdimensie binnen in de gevangeniswereld

3. Bevindingen en bedenkingen

We stellen vast dat voornamelijk mensen die geruime tijd geleden slachtoffer werden van zeer ernstige feiten zich aangesproken voelen tot deelname. Echter, onze verwoede inspanningen op vlak van bekendmaking ten spijt blijkt het bereiken van slachtoffers geen sinecure, waarbij de oorzaak van meervoudige aard kan zijn. Mogelijks komt het onderwerp of de werkwijze bedreigend over, lopen doorverwijzingen moeilijk of krijgen slachtoffers beperkte steun vanuit hun omgeving.

Na afloop gaven de deelnemers aan erg positief en tevreden te zijn. De groepsbenadering had voor hen een duidelijke meerwaarde. Het kunnen delen van hun verhaal, het gevoel hebben niet alleen te zijn, de (h)erkenning, steun en begrip in de groep gaven hen kracht. Zowel de methodiek als de veiligheid in de groep nodigt mensen ook uit te experimenteren, m.n. dingen te doen of zeggen die ze buiten de groep niet durven of geheim houden. Dankzij de feedback in de groep kunnen ze nagaan hoe dit overkomt bij anderen. De structuur van de vorming met de aangereikte thema's bood bovendien veiligheid.

De paradox dat het intensief werken met het beeld van de dader net helpt afstand te nemen van zijn negatieve invloed en zo uit zijn schaduw te komen, werd door de deelnemers bevestigd. Het werken rond de dader en het ingrijpende maar helende gesprek met gedetineerden heeft hen meer rust gebracht. Ook ontstond hierdoor een vorm van verbinding. We constateerden dat ‘Uit de schaduw van de dader’ een antwoord kan zijn voor die slachtoffers die graag rond hun dader willen werken, maar hierbij niet de wens of mogelijkheid hebben dit via een slachtoffer – daderbemiddeling te doen.

Besluit

‘Uit de schaduw van de dader’ belicht het belang om met slachtoffers te werken rond de daderdimensie, en tevens van daaruit de link te leggen tussen slachtoffers en daders. Niet alleen kan ‘Uit de schaduw van de dader’ mensen helpen in hun verwerking en om bezig te zijn met beeldvorming rond straffen en ouderschap. Tevens

biedt dit project een soort symbolische ontmoeting met de eigen vader. Voor sommige slachtoffers kan deze gespreksgroep een voorbereiding zijn op een slachtoffer-vader bemiddeling, voor anderen is het een opstap naar hulpverlening, nog anderen krijgen nieuwe input voor hun lopende therapie en weer anderen hebben voldoende aan deze gespreksgroep op zich om weer verder te kunnen.

We hopen dan ook dat deze manier van werken met slachtoffers een vaste waarde wordt binnen de mogelijkheden van het herstelrecht en het hulpverleningsaanbod. Met een financiële basis die noodzakelijk is voor een permanente werking en met de nodige wetenschappelijke ondersteuning verwachten we het project uit te breiden naar, in de eerste plaats, heel Vlaanderen. Evenzeer willen we blijvend slachtoffers en hulpverleners voor dit project sensibiliseren.

Katrien Smeets
Kris Vanderhoydonck
Leen Muylkens*

PREVENTIE VAN UITHUISZETTING VIA WOON-BEGELEIDING

Een krappe huurmarkt, onbewoonbare panden, te hoge huurprijzen, onbetaalde huur... Het zijn maar enkele van een groot aantal redenen waarom mensen op straat komen te staan. In de afgelopen jaren is het aantal uithuiszettingen sterk gestegen. Voornamelijk de meest kwetsbare groepen in de samenleving hebben het moeilijk om hun recht op een betaalbare en kwaliteitsvolle woning te laten gelden. Nochtans is voor deze groepen het behoud van een woning cruciaal voor hun integratie. Bij een uithuiszetting wordt dit recht op wonen en op een menswaardig leven fundamenteel geschonden.

Deze bijdrage, gebaseerd op een masterproef (Dhoore, 2007), geeft weer hoe verschillende pro-

jecten die werken rond het voorkomen van uithuiszetting van sociale huurders vorm hebben gegeven aan de verschillende dimensies van 'wenselijke' preventie (voor omschrijving, zie Vettenburg et al., 2003). Hiervoor kijken we naar lopende projecten van preventieve woonbegeleiding, die hun aanvang namen in 2002 en waarvoor in Centra voor Algemeen Welzijnswerk (CAW) in zeven pilootregio's middelen werden vrijgemaakt door de Vlaamse Regering. De projecten preventieve woonbegeleiding zijn doelgroepgerichte preventie-initiatieven en hebben als doelstelling uithuiszetting van sociale huurders te voorkomen, dit via de uitbouw van een samenwerkingsprotocol tussen de woonbegeleidingsdiensten van de CAW's en de sociale huisvestingsmaatschappijen (SHM).

Bij de screening van deze projecten werd gebruik gemaakt van de preventiespiegel voor projecten (Vettenburg et al., 2003). De toepassing van de preventiespiegel verliep in drie fasen. In een eerste fase werd aan de hand van een vragenlijst in iedere regio een semi-gestructureerd interview afgenomen van twee projectmedewerkers waarin de toepassing van de vijf dimensies van 'wenselijke' preventie werd bevraagd. Die verkregen informatie werd vervolgens in reflectieschema's geplaatst om tenslotte de basis te vormen voor een discussie rond de dimensies, hun huidige invulling en hun groeimarges.

In alle regio's liggen nog groeimogelijkheden om beter tegemoet te komen aan de dimensies van 'wenselijke' preventie. Binnen het bestek van deze bijdrage is het niet mogelijk om deze groeimogelijkheden verder uit te diepen. Hiervoor verwijs ik naar mijn masterproef (Dhoore, 2007). In wat volgt worden voor elke dimensie van 'wenselijke' preventie de belangrijkste onderzoeksresultaten weergegeven.

De dimensie *radicaliteit* stelt dat het wenselijk is een ontwikkelend probleem zo vroeg mogelijk te stoppen op de tijdslijn van probleemwording. Dit houdt in dat men aandacht heeft voor de oorzaken van het probleem en men deze signaleert aan instanties die op een eerder moment kunnen ingrijpen.

* Katrien Smeets en Leen Muylkens zijn werkzaam als vormingswerker bij Slachtoffer in Beeld. Kris Vanderhoydonck is coördinator van CAW Sonar Hasselt. Voor meer info kan u terecht bij katrien.smeets@steunpunt.be.